

* * *

Karol Tanaś, *Społeczeństwo wielkopolskie w procesie kształtowania tożsamości regionalnej (1202-1314)*, Wydawnictwo Poznańskie, Poznań 2006, ss. 312

Tematyka kształtowania się świadomości narodowej i regionalnej coraz częściej jest przedmiotem badań polskich historyków. Karol Tanaś podjął problematykę dotyczącą wyodrębniania się poszczególnych dzielnic na przykładzie Wielkopolski – zwłaszcza w aspekcie tożsamości społeczeństwa wielkopolskiego. Celem Autora pracy było prześledzenie wszelkich czynników mających wpływ na kształtowanie regionalizmu wielkopolskiego i tożsamości regionalnej.

Ramy chronologiczne pracy tworzą dwie daty: 1202 – rok śmierci Mieszka III, oraz 1314 – data przejścia przez Władysława Łokietka Wielkopolski z Poznaniem. Wielkopolska w XIII wieku to obszar, w skład którego wchodziły trzy ziemie: poznańska, gnieźnieńska i kaliska. Autor zrezygnował z linearnego określania granic Wielkopolski, obawiając się, że pominięciem części instytucji i osób związanych z terenami granicznymi lub spoza Wielkopolski. Zmiany administracyjne pozostawił na marginesie badań, przyjmując za podstawę regionalizacji aspekt społeczny. Brakuje jednak choćby krótkiego szkicu procesu wyodrębniania się ziemi, zwłaszcza w rozdziale pierwszym, poświęconym stosunkom społeczno-politycznym w Wielkopolsce w XIII wieku.

Rozdział pierwszy prezentuje stosunki społeczno-polityczne w Wielkopolsce w latach 1202-1314. Autor wyróżnił wydarzenia związane z rywalizacją Władysława Łaskonogiego i Władysława Odonica, zwracając też uwagę na politykę zagraniczną książąt, zwłaszcza w kontekście porozumień z książętami innych dzielnic. Panowanie Przemysła I i następnie Bolesława Pobożnego scharakteryzował krótko jako czas stabilizacji wewnętrznej i konfliktów granicznych. Obaj władcy sprzyjali też umocnieniu się środowiska kościelnego. Okres ten K. Tanaś ocenił jako dobrze oświetlony źródłowo (dynamiczny rozwój kancelarii wielkopolskiej, rozwój dziejopisarstwa). Podkreślał znaczenie wiecu jako formy współdziałania w rządach i świadectwa wpływu możnych na władzę. W porównaniu z innymi dzielnicami w Wielkopolsce było mniej wieców niż w Małopolsce, gdzie możnowładztwo było bardzo silne. Obserwujemy jednak większe wpływy możnych wielkopolskich na księcia, niż np. możnych na Mazowszu. Autor zauważył, iż za panowania Przemysła I i Bolesława I nastąpił wzrost liczby wieców. K. Tanaś zwrócił uwagę na bunty możnych będące również przejawem wzrostu ich pozycji, np. w 1248 r. doszło do zawiązania spisku stronnictwa prośląskiego pod przewodnictwem Nałęczów.

Książęta wielkopolscy często ingerowali w sprawy sąsiadów. Przemysł I interesował się szczególnie sprawami śląskimi oraz pomorskimi (występując przeciw Świętopelkowi). Bolesław Pobożny uczestniczył w walkach pomiędzy synami Konrada I – w 1258 r., wsparty posiłkami pomorskimi księcia Warcisława, wkroczył na